

РОМАНЮК В. В., ПОПОВА Н. М.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

РОЛЬ ІНФІНІТИВА В ІСПАНСЬКОМУ ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ

Статтю присвячено дослідженню ролі іспанського інфінітива в діалогічному мовленні, визначено особливості його значення та використання в інфінітивних конструкціях та з'ясовано, яким чином конструкції з неозначеною формою дієслова впливають на формування стилю та відображають когнітивні структури мислення в мові. Також, увага зосереджується на тих значеннях цієї граматичної форми, які є їй властиві лише в даному функціональному стилі.

Ключові слова: діалогічне мовлення, інфінітив, інфінітивні конструкції, функціональний стиль, когнітивна структура.

Статья посвящена исследованию роли испанского инфинитива в диалектической речи, определены особенности его значения и использования в инфинитивных конструкциях и изучено, каким образом конструкции с неопределенной формой глагола влияют на формирование стиля и отображают когнитивные структуры мышления в речи. Внимание также акцентируется на тех значениях этой грамматической формы, которые она приобретает в данном функциональном стиле.

Ключевые слова: диалогическая речь, инфинитив, инфинитивные конструкции, функциональный стиль, когнитивная структура.

The article is devoted to the functions of Infinitive in Spanish dialogical speech. Infinitive communicative constructions and the way the Verbal Infinitive constructions influence on the style and reflect mental cognitive structures are studied. The emphasis is also placed on special Infinitive meanings, obtained in the above mentioned functional style.

Key words: dialogical speech, Infinitive, Infinitive constructions, functional style, cognitive structure.

Актуальність дослідження визначається загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень до вивчень особливостей репрезентації когніцій мовними засобами. Визначення функцій інфінітива та особливостей його використання дозволяють розкрити нову грань у дослідницькій парадигмі лінгвістики художнього тексту, висвітливши залежність когнітивної структури діалогічного мовлення від безособових форм дієслова, зокрема інфінітива.

Вивченню його граматичних і стилістичних функцій присвячено праці таких відомих лінгвістів, як З. О. Гетьман, А. Ф. Паладьєва, Т. М. Серебрянська, В. В. Шишков, Г. Верба, Ж. Я. Журман, Е. Алонсо, Н. Хіменес, Х. Сальвадор та інших.

Проте не досить розробленим у сучасній лінгвістиці залишається питання впливу граматичних форм, зокрема інфінітива, на семантичне значення діалогічного мовлення, взаємозв'язку цієї форми з ментальними концептами, що існують у свідомості носіїв мови.

Наукова новизна дослідження полягає в дослідженні інфінітива та різноманітних інфінітивних конструкцій як одного з засобів відображення когнітивної структури мислення в діалогічному мовленні, тобто мовного засобу, що є одним із засобів вираження ментального концепту.

Мета цієї статті полягає в дослідженні ролі інфінітива в діалогічному мовленні, визначення особливостей його використання й значення з урахуванням когнітивної парадигми у вивченні мовних явищ.

Об'єктом дослідження є неозначена форма дієслова, що використовується в діалогічному мовленні та конструкції з нею.

Предметом дослідження є особливості значень інфінітива та інфінітивних конструкцій у різних типах речень, що використовуються в діалогічному мовленні.

Теоретичне значення роботи визначається тим, що розв'язання поставленої мети може сприяти розумінню взаємозв'язку й взаємозалежності між ментальними концептами та способами їхнього вираження й сприйняття за допомогою морфологічних та синтаксичних одиниць іспанської мови.

Діалогічний текст прийнято розглядати як жанрово-композиційний стандарт побутового спілкування та художньої літератури [1:8]. Слід зазначити, що з погляду лінгвістики тексту літературне розмовне мовлення в діалогічному стандарті тлумачиться в межах художнього твору з огляду на його стилістичну роль, тобто йдеться про індивідуальну стилістику окремих авторів або літературознавчу стилістику [1:10]. Важливого значення в дослідженні діалогічного мовлення набуває вивчення безособової форми дієслова у світлі сучасних теорій, оскільки саме вона отримує в цьому функціональному стилі мови особливі семантичні значення.

Відомо, що іспанський інфінітив – це дієслівно-іменна (безособова) форма, яка поєднує в собі властивості іменника й дієслова. Інфінітив є старим віддієслівним іменником, який почав відмінюватися. Іспанська академія виділяла інфінітив як субстантивовану форму дієслова, що має значення абстрактного іменника, який виражає дію того самого дієслова, а також включала безособову форму дієслова в число п'яти дієслівних способів. Але у “Проекті нової академічної граматики іспанської мови” інфінітив виключено із ряду способів [2:202].

Дієслівні властивості інфінітива проявляються в тому, що він має категорію стану, відносно часове значення (дія одночасна й попередня),

перехідність і неперехідність, можливості отримувати іноді значення наказового способу й дуже рідко інших способів дієслова, здатність утворювати з допоміжними дієсловами часові, видові й модальні граматичні конструкції (*ir a + infinitivo, ponerse a + infinitivo, acabar de + infinitivo, volver a + infinitivo, haber de + infinitivo, hay que + infinitivo, tener que + infinitivo, deber de + infinitivo*), а з напівдопоміжними дієсловами – лексико-синтаксичні описові конструкції, що в реченні виступають у ролі дієслівного підмета (простого чи складеного) [2:207].

Зважаючи на когнітивний напрямок сучасних лінгвістичних досліджень маємо зазначити, що особливо цікавим і мало розробленим напрямком вивчення морфологічних і синтаксичних засобів іспанської мови є дослідження особливостей їхнього функціонування, їхнього місця в механізмі мовленнєвого впливу й мовленнєвої взаємодії [3:90].

Тож, здатність інфінітива утворювати лексико-синтаксичні описові конструкції та модальні й перифрастичні конструкції робить його елементом семантичного значення, однією з базових категорій, що виражає мисленнєві концепти за допомогою структури мови.

Наприклад, зв'язані інфінітивні звороти містять конструкції, що виконують роль поширених обставин, при цьому логічним суб'єктом дії інфінітива, виступає підмет речення, який підпорядковує собі кілька дій за своєю природою. Подібні конструкції складаються з прийменника, інфінітива й слів, що є залежними від нього.

У ролі обставини часу виступають зв'язні інфінітивні конструкції, а саме: *al + infinitivo, después de + infinitivo, antes de + infinitivo*.

Después de haber rechazado con tan cruel desabrimiento las palabras de doña Manolita [7:37].

Después de haber cumplido yo veinte años, he buscado con empeño algo que me dé luz entre sus papeles [7:38].

Pero antes de alcanzar tanta dicha, antes de subir a tanta alteza, ¿qué pruebas de bondad no habrá dado el alma? [7:42].

Esta, antes de leer, conoció la letra y vio la firma que decía: “Enrique” [7:45].

Зв'язані інфінітивні конструкції, утворюються за подібними моделями також і з прийменниками *por, con, de, hasta, en, a* та іншими. Вони можуть виражати такі обставинні відношення, як причину, спосіб дії, поступку, умову, ціль.

Окрім того, що інфінітивні структури насичують текст значеннями, деталями оповіді, вони надають тексту особливого колориту, безперервності думки й мовленнєвої поведінки персонажів. Цей ефект досягається завдяки поєднанню різноманітних структур з інфінітивом у своєрідні перифрастичні каденції (термін М. М. Вороніної).

Era esta joya una niña que acababa de cumplir quince años cuando murió el marqués [7:39]. – Ця конструкція виражає дію, яка відбулася безпосередньо перед дією присудка речення, надаючи діалогічному мовленню художнього тексту динамічності, руху, і даючи можливість уникнути накопичення громіздких синтаксичних структур.

El Padre se acababa de decidir a escribir sobre otro, que singularmente le importaba [7:40].

Хоча варто згадати той факт, що в деяких граматиках цей зворот розглядають як особливий час, *pasado inmediato*. Дана перифраза дуже характерна для іспанської мови й вживається в найрізноманітніших контекстах.

Загально відомо, що граматична конструкція з інфінітивом *ir + infinitivo* виражає дію, яка повинна відбутися у найближчому майбутньому.

¿Y cómo va a ser eso? – dijo doña Luz . ... pero ahora vas a tener marido [7:46].

Voy a poner en cifra y resumen lo que requiere ... [7:58].

A los les voy a convertir, pero sin salir por ahora de Villafria [7:61].

Проте, окрім часового значення, вона асоціюється в ментальності носіїв мови з концептом волевиявлення здійснити певну дію.

Ця конструкція досить часто вживається в іспанському діалогічному мовленні. Іноді її також оцінюють як самостійний дієслівний час, який називають *futuro inmediato*. Дієслово *ir* виконує роль допоміжного дієслова.

Діалогічне мовлення зазвичай насичене модальними предикативними фраземами, що виражають значення можливості, необхідності, волевиявлення, схильності. Вони надають йому суб'єктивної модальності (*haber + infinitive, hay que + infinitive, tienes que + infinitivo, deber + infinitivo*).

¿Para qué ser amada si no había de amar a quien la amase? [7:39].

... no hemos de ser él María y yo Marta [7:65].

У діалогічному тексті також можна виділити конструкції, які виражають закінчення дії. Ці дієслівні звороти є найбільш вживаними. Формально вони передають емоційно нейтральну інформацію про

припинення якої-небудь дії чи стану, але також виражають імпліцитно когнітивні структури діалогу.

Mis peleas con Pepe Güeto han dejado de ser escaramuzas [7:54].

Nunca dejaré de quererte – respondió doña Luz [7:89].

Діалогічному мовленню притаманні конструкції, які вказують на початок дії, а також передають додаткові сутнісні відтінки: *ponerse + a + infinitivo*, *echar(se) + a + infinitivo*, *romper + a + infinitivo*.

... y me hubiese puesto a suspirar y a llorar ... [7:69].

Широковживаною в діалогічному мовленні є конструкція *volver + a + infinitivo*, що виражає повторюваність дії. Такий аналітичний спосіб вираження значення повторюваності дії переважає над синтетичним способом (за допомогою лексем *de nuevo*, *otra vez*) і слугує економії мовленнєвих зусиль мовця під час діалогу.

¿No pudo nunca volver a verme desde que volvió de Lima su marido? [7:50].

Поширеним є також вживання модальної конструкції з інфінітивом, яка є характерною для іспанського розмовного мовлення.

Quiero ser hombre político, personaje influyente ... [7:75].

A veces las pasiones, que no queremos dominar, ofuscan el entendimiento y le llevan a que yerre [7:89]. – У якості модального перифрастичного дієслова частіше за все зустрічаються лексеми *querer* і *poder*.

Також модальність у діалогічному тексті може виражатися фразовими лексемами: *querer*, *desear*, *saber*, *poder* та іншими, що супроводжуються неозначеною формою дієслова.

No quería pordiosear ni deber nada a nadie [7:67].

Doña Luz, que no podía disimular sus sentimientos [7:43].

... podremos tildar este amor de interesado ... [7:32].

Mira, Juana, yo no tengo gana de recibir visitas [7:54].

¿Si el buen señor, edificado con las homilias del sobrino, tratará de abrazar la vida contemplativa y de ser santo también [7:73] – У цьому випадку *tratar de + infinitivo* також має модальний характер, зі значенням наміру зробити щось, відповідно як і фразове дієслово *intentar a + infinitivo*.

У діалогах персонажів поширений також вид включаючих предикатів, які можна визначити як похідні від фраземних предикатних словосполучень спонування творити дію, тобто це каузативні предикати. Наприклад:

... y eso precisamente me obliga a meditar mucho [7:128].

¿Y quién te afirma que lo deseo? [7:17].

Цікавою особливістю інфінітива у діалогічному мовленні є його здатність виражати наказ. Іноді “непрямі накази” можуть набувати своєрідної вичурної форми, коли наказовий тон може бути зрозумілим тільки із попереднього контексту [4:286].

¿Ha pensado bien que yo no puedo ser objeto de un capricho efímero, sino de una pasión que decida del porvenir de la vida toda? [7:57].

Проте характерним є також використання інфінітива у функції наказового способу. З одного боку, це відображення розмовного стилю, з іншого – підкреслення напруженості ситуації [4:285].

¡Marcharnos de aquí! ¡ Marcharnos! ¡Marcharnos! [7:63].

¡Ya! ¡Hemos llegado! ¡Abajo! ¡ Abrir esa puerta y abajo todos deprisa! [7:83]. – Заміна звичайної форми наказового способу дієслова на форму інфінітива міцно пов’язана з мисленнєвими когніціями, оскільки вона здатна створювати напругу, відповідаючи таким чином жанровим вимогам діалогічного мовлення.

Висновки. Таким чином, функції інфінітива в діалогічному мовленні не обмежуються лише граматичними властивостями цієї форми дієслова, але й входять до когнітивної структури діалогічного тексту та забезпечують його стилістичну відповідність, зберігаючи великий об’єм інформації й залучаючи значну кількість ментальних концептів завдяки порівняно коротким синтаксичним структурам. **Подальші перспективи дослідження** полягають у розробці особливостей семантичного значення, місця безособових форм дієслова у механізмі породження, сприйняття та розуміння дискурсу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гетьман З. О. Текстовий аналіз композиційного стандарту іспанського діалогічного мовлення [Курс лекцій із текстолінгвістики для студентів старших курсів факультету іноземної філології] / Зоя Олексіївна Гетьман. – К.: ВПЦ “Київський університет”, 1994 – С. 8–31. 2. Васильєва-Шведе О. К. Теоретическая грамматика испанского языка. Морфология и синтаксис частей речи / Ольга Контсантиновна Васильєва-Шведе, Георгий Владимирович Степанов. – М.: Высшая школа, 1990 – 465 с. 3. Васильєва И. О. О значении идеи М. М. Бахтина о диалоге и диалогических отношениях для психологии общения. Психологические исследования общения / Ирина Александровна Васильєва. – М.: Наука, 1985. – 159 с. 4. Паладьєва А. Ф. Неособові форми дієслова “як текстові організатори” в діалогічному тексті / Алла Федорівна Паладьєва // Проблеми семантики слова, речення та тексту: зб. наук. праць / відп. ред. Ніна Миколаївна Корбозєрова – К.: Видав. центр КНЛУ, 2003. – Вип. 9. – С. 284–287. 5. Polo J. El español coloquial y zonas afines / José Polo. – Yelmo: Yermo editorial. – 1972. – 176 p. 6. Welte W. Lingüística moderna / Walfram Welte. – Madrid: Gredos, 1985. – 322 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

7. Valera J. Doña Luz [Електронний ресурс] / Juan Valera. – Режим доступу: <http://www.rinconcastellano.com/sigloxix/valera.html>.